

8-9

evropski forum

mesečnik za evropske integracije

broj 8 – 9

avgust – septembar 2003.

Padova, Italija

TEMA BROJA:

ITALIJANSKO PREDSEDAVANJE EVROPSKOM UNIJOM

Jovan Teokarević
Kako postati lider

**Radmila
Milivojević**
*Akcioni plan
– dan posle*

**Aleksandra
Mijalković**
Evropa na Dunavu

Dušan Dinić
*Strukturno-
regionalna
politika EU-a*

Slobodan Antonić
*To nije evropski:
Dečija igrališta*

*Prioriteti
italijanskog
predsedavanja*

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**
br. 664 od 25. septembra 2003.

“Imamo specifičnu državnu zajednicu, sa posebnostima, što podrazumeva poseban proces pridruživanja Uniji. Tu dolazi do nesporazuma Beograda i Brisela, jer oni kažu da postoji samo jedan proces i da nema nikakvih specifičnosti. Poručuju da funkcionišemo kao svaaka druga država na Balkanu. U Briselu su morali da znaju da ako završavaju pregovore sa dve narodne banke, sa dve valute, sa dva fiskalna sistema, sa dva carinska sistema, ne mogu sutra da nam kažu – sada napravite da to ne bude tako. Problem ima tri rešenja. Prvo, da EU zahteva potpunu

harmonizaciju i praktično izlaženje iz okvira državne zajednice u ekonomskom delu. Traži se jedinstveno tržište kao da nije u pitanju državna zajednica. Drugo, mi tražimo da proces pridruživanja bude prilagođen posebnostima, i treće je razdvajanje.” (Goran Svilanović, ministar spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, “B92”, 5. 8. 2003)

“Ne verujte u bajke! Ako vaša zemlja želi da obori svetski rekord u brzini učlanjenja u EU, može da pokuša. Svim novim članicama koje će se EU-u pridružiti naredne godine trebalo je više od deset godina i zašto bi vašoj zemlji trebalo samo četiri? (...) Studija o izvodljivosti bi se pred članicama EU-a mogla naći najranije u martu sledeće godine, dok bi, ukoliko Studija bude pozitivno ocenjena, pregovori o asocijaciji i stabilizaciji započeli u septembru 2004. godine. Pregovori bi mogli da traju od šest meseci do pet godina, pa bi u najboljem slučaju mogli da budu završeni u martu 2005. godine, a Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju mogao bi da bude ratifikovan dve godine kasnije.” (Jan Viljem Blankert, Delegacija Evropske komisije u Beogradu, “Blic”, 31. 7. 2003)

“Zidovi koji dele Balkan moraju biti porušeni, i to tako da sve zemlje bivše Jugoslavije mogu da se pridruže EU. Sve zemlje u regionu treba da grade mostove, a ne da ih ruše, da otvaraju a ne zatvaraju granice, da obnavljaju međusobnu saradnju i trgovinske veze, umesto da im robuju. Želim da naglasim da je veoma važno da nikada ne izgubite iz vida kruga važnost regionalnog tkiva, a ponavljam, vi kao celoviti Balkan morate ući u EU. Nijedan zid i nijedna barijera ne smeju deliti Balkan” (Romano Prodi, u govoru u Hrvatskom saboru, “Rojters”, 10.7.2003.).

“Glavni političari nisu mnogo učinili posle Soluna. U široku javnu debatu o pripremama za priključenje zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji, koju treba da pokrenu političari, moraju se uključiti sve državne i druge institucije. To se nije desilo i parlamenti, univerziteti, škole, sindikati i mediji ostali su pasivni. (...) Uzmite Solunsku deklaraciju. Tu je sve što treba da radite, i radite po tome.” (Džefri Baret, šef Delegacije Evropske komisije u SCG, “Danas”, 8. 7. 2003)

“Stvari se ne odvijaju na predviđen način. U vreme razgovora o Beogradskom sporazumu mislio sam da, po svaku cenu, treba održati zajedničku državu i da je to najbrži put u EU. Posle godinu i po dana vidim da to ne funkcioniše. Napravljeno je mnogo ustupaka s obe strane, ali rezultat kaže da je državna zajednica prešla iz brzog u spori voz pridruživanja EU-u. Jedno je pitanje emocija, voleo bih da imamo jaku federalnu državu, ali vidim da to u praksi nije moguće.” (Miroslav Labus, predsednik G17 plus, “Vijesti”, 5. 8. 2003)

“Savjet za evropske integracije formiran je na najvišem nivou. Time smo želeli da pokažemo dve stvari – ne samo da simbolički potvrdimo našu opredeljenost prema ovim ciljevima, nego da, što je mnogo važnije, afirmišemo političku spremnost i odgovornost da pri implementaciji tih zadataka i poslova upravo u tom Savjetu budu predstavnici onih institucija i onih organa koji će nesumnjivo imati najviše posla. Kada to kažem, onda prije svega mislim na predsednike dveju vlada država članica, koje inače u procesu implementacije imaju najviše posla i najviše odgovornosti.” (Svetozar Marović, predsednik Saveza, “B92”, 4. 8. 2003)

“Evropski komesar za spoljne poslove Kristofer Paten je tokom boravka u Beogradu praktično poručio tri stvari. Prvo, da se sa Studijom o izvodljivosti, kao političkim ustupkom, kretnulo kako bi se dao pozitivan signal našoj zemlji. Zatim, da ni za trenutak ne treba da pomislimo kako oni smatraju da je Akcioni plan za usaglašavanje ekonomskih sistema država članica dobar. I treće, ukoliko se taj plan ne završi, studija može da da i negativan rezultat.” (Dr Mihailo Crnobrnja, specijalni savetnik ministra za ekonomske veze sa inostranstvom Srbije, “Politika”, 18. 9. 2003)

“Procedura pridruživanja Evropskoj uniji ne može biti instrument revizije Ustavne povelje i Beogradskog sporazuma. Pozivanje na sve revizije tih dvaju dokumenata, predstavlja najkraći put do rušenja svih zakonitosti i utapanja Crne Gore u Srbiju.” (Dragiša Burzan, ministar inostranih poslova Crne Gore, “Pobjeda”, 6. 8. 2003)

Kako postati lider

U prvoj polovini italijanskog mandata nije se otišlo ni korak dalje od ambicioznih zaključaka Solunskog samita u vezi sa Zapadnim Balkanom, a teško je verovati da će biti vidnijeg napretka i do kraja godine

PIŠE:
DR JOVAN TEOKAREVIĆ

Lako je Italijanima reći će mnogi prošli i budući predsedavajući Evropske unije. Tekućih šest meseci italijanskog vođenja Unije trebalo bi da prođu ugodno po ovoj logici, zbog sasvim izuzetnih položaja koje političari iz ove zemlje trenutno zauzimaju u EU-u. Osim što je premijer Silvio Berlusconi po dužnosti predsednik Evropskog saveta od 1. jula do 31. decembra ove godine, još dva bivša italijanska premijera su na funkcijama sa velikim uticajem na politiku EU-a: Romano Prodi je predsednik Evropske komisije, a Đulijano Amato potpredsednik Konvencije o budućnosti Evrope.

U stvarnosti je ipak drugačije, taman toliko da ovo odmah možemo proglasiti prvim važnom odlikom sadašnjeg, jedanaestog po redu, italijanskog predsedavanja Unijom. Reč je, naime, o tome da su odnosi pomenute trojice političara izuzetno loši, a ako Berlusconi trenutno ostavimo po strani, nisu mnogo bolji ni odnosi dvojice levičara Prodi i Amati. Od "sinergije" (jednog od omiljenih termina autora italijanskog programa predsedavanja – proverite u ovom broju "Evropskog foruma") nema, dakle, ništa. Umesto da pečat Italije na politici EU zajedno učine vidljivim i trajnim, oni zbog sukoba u javnosti taj uticaj, naprotiv, smanjuju ispod stvarnih mogućnosti uticaja njihove zemlje.

To je opet samo deo šire slike ili italijanske specifičnosti (bar u odnosu na zemlje zapadnog dela Evrope), po kojoj nijedna značajna politička partija u ovoj zemlji nije antievropska. Podrška Evropskoj uniji dolazi, kako kazuju mnoge interpretacije, ne iz nekog duboko ukorenjenog proevropskog stava, već iz ozbiljnog nepoverenja prema sopstvenoj državi i političkom sistemu, a takav kontekst nameće Uniji ulogu dobrodošlog korektora, pa i spasioca. I građani i političke partije Italije podržavaju "svoju Evropu" sasvim određenih vrednosti, a ove su, opet, suprotne vrednostima drugih, naročito direktnih političkih takmaca. Zato će se i mnogi politički sukobi u Italiji, više nego

drugde, odvijati u ime Evrope. Ta Evropa je, u liku EU-a, više puta bila garant stabilnosti i konsolidacije Italije, otkad je ona, sa pet drugih zemalja (Francuska, Nemačka, Belgija, Holandija, Luksemburg) osnovala Evropsku ekonomsku zajednicu 1957. godine.

Sadašnje predsedavanje dolazi u vreme kada Italija (kao i, recimo, 70-ih godina XX veka) ima više ekonomskih i političkih problema od svojih najvažnijih partnera u EU-u. Ni ekonomski ni politički sistem nisu reformisani u skladu sa novim izazovima i potrebama razvoja, a ni u skladu sa svim standardima Evropske unije. Prema mnogim ocenama, pokretanje i razvijanje novog biznisa nema nigde u EU-u toliko prepreka kao u ovoj zemlji. Zato je između 1997. i 2001. godine ona uspevala da privuče u proseku samo 8,4 milijarde dolara stranih investicija godišnje, dok je proseka za članice EU-a bio 28 milijardi dolara. I mada ni Francuskoj ne cvetaju ruže, ipak je 40 kompanija iz ove zemlje našlo mesta među 500 najvećih u svetu, dok je samo 9 iz Italije na istoj listi.

Uticaj unutrašnjih prilika

Još traje i konsolidacija demokratije u tzv. drugoj republici, nakon što je prva, zajedno sa duغو vladajućim demohrišćanima, otišla u istoriju pre jedne decenije. Berlusconi je koalicija postala je u međuvremenu simbol za afere, zloupotrebe vlasti, konflikte privatnih i javnih interesa, izazove vladavini prava... koje Brisel sigurno ne bi tolerisao u državama kandidatima za članstvo u EU.

"Faktor Berlusconi" postao je ključan i za italijansko predsedavanje Unijom. Mnogobrojnim neumesnim javnim izjavama italijanski premijer stvara jak otpor u EU-u i potkopava autoritet svoje države, njene politike i njene sadašnje vodeće uloge. Pokojna švedska ministarka spoljnih poslova Ana Lind nedavno je samo oštrije izrazila stav koji je ujedinio veoma različite snage evropskog političkog spektra. Posumnjavši da će Italija uspeti da ostvari neke od najvažnijih ciljeva u toku svog semestra, ona je ocenila da sadašnja vlada ove zemlje "nije dublje ukorenjena u ostatku Evrope".

Nevericu i otpor unutar Evropske unije Berlusconi je pokušao da nadomesti podr-

škom Sjedinjenim Državama u ratu protiv Iraka. Kao verni saveznik Vašingtona, zajedno sa Britanijom i Španijom, suprotstavio se većini u EU-u, koja je bila protiv ratne opcije i za saradnju sa UN-om. Danas, kada Vašington traži podršku "stare Evrope", Italija možda ima šansu da kao privremeni kormilar EU-a uradi dosta na popravljajući teško poremećene transatlantske odnose, ali da bi u tome uspela mora više da izgleda kao predstavnik Evrope pred Sjedinjenim Državama nego kao izaslanik Vašingtona u Briselu.

Institucionalna reforma EU

Ostali prioriteti italijanskog predsedavanja biće teško ostvarivi, makar u predviđenim rokovima. Najvažniji od njih je svakako novi ustav Unije, na osnovu letos završenog projekta, u okviru Konvencije o budućnosti Evrope. Tmovit put do dogovora svih postojećih i novih članica vodi preko međuvladine konferencije za čiji je rad Italija optimistički predviđela samo tri meseca (oktobar – decembar 2003) kako bi Ustav mogao da bude usvojen u maju 2004. godine, odmah nakon prijema novih 10 članova, a neposredno pred izbore za Evropski parlament. Članice Unije podržavaju Italiju u naglašavanju simbolike i slažu se da se novi Rimski ugovor o EU-u iz 2004. potpiše u glavnom gradu Italije (iako će Irska tada predvoditi Uniju), gde je 1957. potpisan i istoimeni ugovor o osnivanju Evropske ekonomske zajednice.

Glavni problem Italije i Konvencije jeste u tome što osim šest osnivača Unije, svi ostali od ukupno 25 starih i novih članica EU-a ne prihvataju predloženu metodologiju prema kojoj sadašnji projekt ustava ne treba ozbiljnije dovoditi u pitanje tokom predstojeće međuvladine konferencije. U okviru takvog pristupa, sa podrškom predsednika Konvencije Žiskara d'Estena, Berlusconi i njegov ministar spoljnih poslova Fratini nadaju se da će njihov metod "konstruktivnog neslaganja" sa predloženim institucionalnim rešenjima (nema rasprave bez obrazloženog i potpunog kontrapredloga) omogućiti da EU efikasno prevaziđe duboke podele povodom ustava. Manje zemlje članice, sa Prodiem i Evropskom komisijom kao saveznikom, protive se, međutim, smanjivanju svog uticaja u glasanju u odnosu na rešenja iz Ugovora iz Nice od pre samo dve godine, zahtevaju zadržavanje ovlašćenja nacionalnih država u više oblasti i naročito insistiraju na ravnopravnosti članstva u EU-u koje bi bilo narušeno ako bi postajala dva tipa komesara, odnosno prva i druga liga država članica Unije. Iz istih razloga napadaju

se i predloži o uvođenju predsednika Evropskog saveta i ministra spoljnih poslova EU-a, kao i o ukidanju šestomesečnih predsedavanja Unijom.

Italija pokušava da mesto prvog među jednaka u ovoj polovini godine iskoristi i za druge teme preko kojih želi da pokaže da je, suprotno rastućim sumnjama, kompetentna da efikasno vodi ovaj klub. Osim ekonomskih tema (koje će čak i u slučaju uspeha ostati u nasleđe sledećim predsedavajućima) pitanje ilegalnih emigranata i azila za nju je od izuzetne važnosti jer je kao rubna zemlja Unije, sa dugom obalom koja se teško kontroliše, više od drugih izložena imigraciji. Za razliku od ostalih oblasti, podrška strožjoj politici (sa utvrđivanjem imigracionih kvota i efikasnim proterivanjem) stiže iz mnogih evropskih prestonica, iako ne obuhvata radikalnije italijanske predloge. Italija je, kao i cela Unija uostalom, u najnovije vreme ovo pitanje povezala sa problemima organizovanog kriminala i terorizma, a poseban akcenat stavlja na pomoć i tešnju saradnju sa regionima iz kojih su pretnje najveće.

Saradnja u regionu

Osim Sredozemlja i Bliskog istoka, jedan od tih regiona je i Zapadni Balkan. Vladi u Rimu treba odati priznanje što je zajedno sa Grčkom, kao prethodnim predsedavajućim, uspela da – u okviru zajedničkog celogodišnjeg plana rada – stavi pitanje evropske integracije našeg regiona u prvi plan pažnje i konkretne aktivnosti Evropske unije. Istovremeno, u prvoj polovini italijanskog mandata nije se otišlo ni korak dalje od ambicioznih zaključaka Solunskog samita. S obzirom na mnoga iskušenja i poslove koje tekuće predsedavanje čeka do kraja godine, teško je verovati da će biti ostvaren neki vidniji napredak. Grčka je, treba se setiti, ovu temu uspešno nametala u Uniji i pored takvog remetilačkog faktora kakav je bio irački rat.

Vlade iz regiona, izgleda, moraju same i u direktnim kontaktima sa Italijom da pokušaju da ova tema ne bude marginalizovana. Od pomoći će svakako biti najavljeni italijanski planovi: osim bilateralnih kontakata, predviđeno je održavanje sastanaka ministara unutrašnjih i spoljnih poslova, kao i pravosuđa, sa kolegama iz Evropske unije, u okviru nove inicijative potekle iz Soluna, "Foruma EU-Zapadni Balkan".

Puno posla, dakle, za sadašnjeg predsedavajućeg, usred isto toliko kontroverzi i osporavanja. I mnogo lekcija za buduće lidere Unije, kao i za buduće članice.

(AUTOR JE DOCENT NA FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA I DIREKTOR BEOGRADSKOG CENTRA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE /BeCEI/)

DOKUMENTI

Prioritetni ciljevi italijanskog predsedavanja Evropskom unijom

1. Međuvladina konferencija

Na osnovu odluka Evropskog saveta u Solunu, italijansko predsedavanje namerala da do oktobra organizuje Međuvladinu konferenciju i postaraće se da ona okonča svoj rad što je pre moguće.

Naša želja da to uradimo proističe iz poštovanja prema vrednostima demokratije i transparentnosti, kako bi na ovaj način građani Evrope, koji će glasati za novi Evropski parlament u junu 2004, dobili priliku da unapred znaju sadržaj svoje nove ustavne povelje.

Stoga verujemo – i delovaćemo na toj osnovi – da će se **potpisivanje novog ugovora** održati u periodu između 1. maja 2004. i datuma izbora za Evropski parlament.

2. Evropska privreda

Italijansko predsedavanje će veliku pažnju posvetiti ispunjenju ciljeva zacrtanih u **Lisa-**

bonskoj strategiji, koja teži ka tome da evropska privreda postane najdinamičnija svetska privreda do 2010. Ključna tačka ovog pravca akcije biće **efektivnija podrška privredi** kroz podizanje nivoa javnih investicija u Evropi, uz pomoć usklađene intervencije relevantnih evropskih finansijskih institucija.

Ovo će rezultirati u povećanom stimulanšu ka **modernizaciji tržišta rada**, što je jedini način da se obezbedi puna zaposlenost za građane i konkurentnost preduzeća. Naravno, mala i srednja preduzeća trebalo da imaju koristi od mera usmerenih na promovisanje **preduzetničke kulture**, na stvaranje i širenje znanja i na inovacije. Takođe, biće neophodno da se obezbedi buduća održivost **penzionih sistema**. Ovo podrazumeva mere za podizanje nivoa zaposlenosti među starijim radnicima i smanjenje podsticaja za pre-vremeno penzionisanje.

Zapadni Balkan

Italijansko predsedavanje daće visok prioritet razvoju odnosa između Evropske unije i zemalja **Zapadnog Balkana**. Do sada je Proces stabilizacije i pridruživanja bio osnovno sredstvo EU-a u odnosima sa ovim zemljama, za koje predlažemo da budu potvrđene kao potencijalni kandidati za buduće članstvo u Uniji. Nadamo se da će, počev od Solunskog samita, biti moguće da se ovom Procesu doda više instrumenata, kako bi se ohrabrio i ubrzao napredak ovih zemalja ka glavnom evropskom toku. Naša je namera, takođe, da razvijemo bliži, strukturisaniji politički dijalog i da pružimo maksimalnu podršku procesu regionalne integracije i saradnje. Upravo je na Zapadnom Balkanu Evropska unija u nedavnom periodu demonstrirala svoju sposobnost za koordinisanu akciju van svojih granica. Iako postignuti napredak u regionu ohrabruje, nije sasvim sigurno da je nepovratan. Stoga Unija treba da zadrži svoju političku posvećenost regionu i nastavi da obezbeđuje resurse, uključujući i finansijske, koji su od suštinskog značaja ukoliko želimo da zemlje u regionu polako podignemo na nivo evropskih standarda. Želimo da u punoj meri iskoristimo pozitivnu sinergiju između obaveza Unije i drugih organizacija kao što je OEBS, ili regionalnih inicijativa poput Centralnoevropske inicijative, Jadransko-jonske inicijative i balkanskog Pakta stabilnosti. Kada su u pitanju specifične inicijative, italijansko predsedavanje namerava da u potpunosti prime-ni već zaključene sporazume sa BJR Makedonijom i Hrvatskom (čiju će nedavnu kandidaturu za članstvo u EU razmatrati Komisija), da nastavi pregovore o sporazumu sa Albanijom i da apeluje da Komisija pripremi studije izvodljivosti za Bosnu i Hercegovinu i Srbiju i Crnu Goru.

RIM: Španski trg

Ova strategija će dodatno biti zaokružena razvojem **efikasne saobraćajne mreže**, uravnotežene između glavnih osa sever-jug i istok–zapad. Probleme u vezi sa saobraćajem, koji su proizvod prirodnih prepreka (uključujući i alpske regione), treba rešavati u celosti uklanjanjem uskih grla, efikasnom upotrebom postojeće infrastrukture i ubrzanom realizacijom projekata koji nude alternative drumskom saobraćaju. Zbog toga se mora dati prioritet listi TEM (Transevropska mreža) **projekata** i, u okviru ovih, izgradnji koridora 5 i 8. Suštinski instrument na kojem treba zasnivati aktivnosti da bi se ispunio ovaj fundamentalni cilj mora biti stvaranje jednog inovativnog instrumenta kojim bi se finansiralo **obavljanje ovih kapitalnih radova**, u saradnji sa **Evropskom investicijskom bankom**.

3. Ka "Velikoj Evropi"

Glavni cilj je da se dovrši veliki proces evropskog "ujedinjenja"; ali i da se omogući ravnomernija raspoređenost specifične težine Unije, pomeranjem njene sadašnje ose ka južnim delovima kontinenta i obezbeđivanjem većeg učešća u procesima odlučivanja za zemlje **Zapadnog Balkana**, koje su prošle kroz period stradanja i koje predstavljaju fundamentalni deo Evrope.

Italijansko predsedavanje predlaže da sačini plan za zaključenje pregovora o pridruživanju sa **Rumunijom** i **Bugarskom** do 2004. godine, imajući u perspektivi njihovo pridruživanje u 2007. Sa **Turskom** smo angažovani na zajedničkom monitoringu njenog puta ka integraciji, podstičući vladu u Ankari

da nastavi sa svojim naporima u fundamentalnom procesu unutrašnjih reformi.

Italijansko predsedavanje štaviše smatra neophodnim da se uloži više specifičnog sadržaja u odnose sa **Ruskom Federacijom** i ostalim evropskim državama Zajednice nezavisnih država, kako bi im se pomoglo da se još više približe strukturama i institucijama u Briselu.

Još jedan cilj čijem se ispunjenju teži jeste ponovno pokretanje **Evromediteranskog partnerstva** ("Barselonski proces") uz nastavak napora ka osnivanju Mediteranske banke, sa ciljem da se zemlje sa obe strane mora više uključe u zajedničke razvojne projekte. U ovom kontekstu nećemo zanemariti potrebu za konsolidacijom odnosa sa **Izraelom**, sa perspektivom sveobuhvatnije i strukturisane recipročne saradnje.

4. Evropsko prisustvo u svetu

Evropa mora postati snažna, autoritativna figura na međunarodnom nivou: ona mora naučiti da govori jednim glasom i interveniše u glavnim kriznim područjima na planeti u duhu otvorene i plodne saradnje sa Sjedinjenim Državama, kako bi očuvala bezbednost i mir u svetu. Da bi to postigla, Evropa takođe mora obezbediti odgovarajuće kapacitete u oblasti odbrane, u uslovima savršene sinergije, a ne antagonizma sa institucijama Atlantskog saveza. Iračka kriza je, naravno, imala efekat slabljenja **transatlantskih veza**; stoga moramo da prevaziđemo tu kritičnu fazu i ponovo uspostavimo tradicionalno specijalne veze sa Vašingtonom.

U ovom povezivanju biće od naročitog

značaja bilo koja akcija koju je Unija u stanju da preduzme da podrži mirovni proces na Bliskom istoku. Kvartet će imati ulogu da verifikuje napredak mirovnog procesa i odredi vreme održavanja i format mnogo najavljivane **Međunarodne konferencije**, za koju izražavamo spremnost da se održi u Italiji.

U tom kontekstu, jedan mogući praktični pravac akcije mogla bi da bude inicijativa koju je pre nekog vremena najavila italijanska vlada – i koja je nedavno takođe dobila široku podršku grupe G8 – za plan o obnovi palestinske privrede, osmišljenom da se podrži željeni nastavak političkih pregovora između dve strane time što bi se najugroženijim delovima stanovništva u regionu pružila nada u bolje uslove života.

Takođe, u sredozemnom regionu, Irak predstavlja još jedan probni poligon gde bi Unija mogla da pruži snažan signal ponovno otkrivenog jedinstva. U složenoj fazi rekonstrukcije zemlje Unija bi trebalo da igra glavnu ulogu, u saradnji sa drugim angažovanim zemljama.

Italijansko predsedavanje takođe želi da Evropa bude snaga koja se zalaže za demokratiju, mir i prosperitet u svetu, potvrđujući tako svoju prirodnu ulogu sistematskog promotera vrednosti demokratije, slobode i poštovanja osnovnih prava.

5. Bezbednost građana

Italijansko predsedavanje će takođe raditi na poboljšanju bezbednosti građana Evrope. **Borba protiv međunarodnog terorizma mora biti praćena efikasnim merama za suzbijanje transnacionalnog kriminala i ilegalne imigracije**, uz jačanje EUROPOL-a i stalnu i koordinisanu kontrolu spoljnih granica; uz uspostavljanje zajedničkih pravila o azilu; uz povećanje broja sporazuma o saradnji sa zemljama koje su izvor ili tranzit migracionih tokova; i uz unapređenje saradnje između zemalja članica na poslovima vezanim za režim viza.

Predsedavajući EU-a (u prvoj i drugoj polovini godine)

2003: Grčka – Italija

2004: Irska – Holandija

2005: Luksemburg –
– Velika Britanija

2006: Austrija – Finska

Evropa na Dunavu

U okviru inicijative "Evropa izvan granica, Evropa odozdo" održana je međunarodna konferencija u pet evropskih zemalja, započeta na brodu koji je 12. septembra zaplovio iz Beča, a završena velikim skupom u Beogradu

PIŠE:
ALEKSANDRA
MIJALKOVIĆ

Od Beča do Beograda, preko Bratislave, Budimpešte, Vukovara i Novog Sada plovio je nedelju dana mađarski brod "Der" sa šezdesetak učesnika međunarodne konferencije "Dunav: Evropa se sastaje" (među njima i ovaj izveštač). Simbolično putovanje – jer Dunav, uprkos svim istorijskim, kulturnim, nacionalnim, verskim, političkim i drugim podelama, oduvek povezuje narode i države većeg dela Evrope – počelo je 12. septembra u Austriji, koja već pripada Evropskoj uniji, obuhvatilo sadašnje kandidate (a od maja naredne godine nove članice EU-a) Slovačku i Mađarsku, postavilo se u hrvatskom gradu čija tragična sudbina ostaje večito podsećanje na užase poslednjeg balkanskog rata i upozorenje šta donose nacionalna netrpeljivost i netolerancija među ljudima i, najzad, završilo se 19. septembra u Beogradu, u jednoj od pet zemalja Zapadnog Balkana koje su tek započele poduhvat evropske integracije kroz proces saradnje i pridruživanja EU-u.

Osnovna zamisao idejnih pokretača ove "ploveće konferencije", pre svega Mikelea Nardelija i Maura Čereginija iz "Balkanske opseruatorije" (Rovereto, Italija) i njihovih partnera iz Italije (Italijanski konzorcijum solidarnosti, Unimondo...) i balkanskih zemalja (pomenimo naš Beogradski centar za evropske integracije, Evropski pokret u Srbiji, Centar za antiratnu akciju...), bila je da se ispita na koje sve načine i u kojim oblastima nevladine organizacije i udruženja građana mogu da pomognu bržoj i uspešnijoj evropskoj integraciji Balkana.

Inicijativa iz Padove

Sa istim ciljem, odnosno sa porukom "Balkan je Evropa", u maju 2001. godine na velikom međunarodnom sajmu "trećeg sektora" u Padovi, grupa nevladinih organizacija iz Italije nastupila je sa zajedničkim apelom nazvanim "Evropa odozdo, Evropa izvan granica". Inicijativa je, zatim, zvanično predstavljena

24. septembra iste godine u Rimu. Već narednog meseca usledio je – u okviru tradicionalnog mirovnog marša od Peruđe do Asizija – predlog da se uspostavi mreža nevladinih organizacija iz zemalja članica EU-a i iz Jugoistočne Evrope, a prvi sastanak te mreže održan je u Sarajevu u aprilu prošle godine, uz prisustvo Romana Prodijsa, predsednika Evropske komisije, i nekoliko stotina predstavnika NVO-a i lokalnih institucija. Na skupu u Sarajevu predložena je i organizacija konferencije "Dunav: Evropa se sastaje".

U međuvremenu, nove stvari su se dogodile u svetu, Evropi i na Balkanu. Za naš region je najznačajnije to što je umesto nekadašnjeg nagoveštaja o budućem ulasku Srbije i Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, BiH i Albanije u Evropsku uniju, Brisel – na Solunskom samitu u junu – pružio ovim zemljama sasvim nedvosmisleno obećanje da će, ukoliko (i kada) ispune sve uslove koji su važili i za druge pretendente na članstvo, postati deo Unije. Te garancije, praćene najnovijom strategijom EU-a prema balkanskim državama, naravno, samo su jedan, mada osnovni pokretač evropske integracije regiona. Pravi efekti će izostati ukoliko se proces zadrži na institucionalnom nivou i ograniči na aktivnosti koje će preduzimati vlade, otuda i želja učesnika okupljenih oko projekta "Evropa izvan granica, Evropa odozdo" da uključe što veći broj građana, organizacija civilnog društva i nevladinih organizacija.

Pravična trgovina, ekologija i rat

Učesnici međunarodne konferencije "Dunav: Evropa se sastaje" – predstavnici nevladinih organizacija, ali i predsednici opština koje podržavaju ovu inicijativu – tokom osmodnevnog putovanja razgovarali su o načinima na koje bi nevladin sektor pospešio evropsku integraciju Balkana pre svega razmenom iskustava među zemljama članicama EU-a, kandidatima i budućim članicama (u koje spadaju i balkanske države), ali i zajedničkim akcijama i projektima iz ekologije, trgovine, održivog ekonomskog razvoja, lokalne samouprave... kao i u dru-

gim oblastima koje obuhvata proces stabilizacije i pridruživanja EU-u.

U skladu sa ovakvim opredeljenjem, svečani početak konferencije i putovanja bio je obeležen uveravanjima predstavnika Italije (ambasador u Beču Rafael Berlengi, gradonačelnik Trenta – region Trentino Alto Adige – Alberto Paha i drugi) i Austrije (gradonačelnik Beča Jirgen Vuchhofer) da su balkanske zemlje oduvek bile deo Evrope i da će njihov prijem u Evropsku uniju, u međuvremenu proširenu sa deset novih članica (Mađarska, Slovenija, Slovačka, Češka, Poljska, tri baltičke države, Malta i Kipar), biti dočekan dobrodošlicom i podržan svakojakom pomoći.

Domaćini iz glavnog grada Slovačke su za učesnike konferencije pripremili prezentaciju "pravične trgovine", novog, alternativnog oblika razmene među dobrostojećim zemljama Evropske unije i siromašnim zemljama "trećeg sveta". U saradnji sa italijanskim (Altromercato) i austrijskim (EZA Dritte Welt) nosiocima ove ideje, kao i predstavnicima World Shop radnji (specijalizovanih za prodaju prehrambene robe kao što su kafa, čaj, pirinač, kakao proizvodi i sokovi, zatim zanatskih i drugih proizvoda prema principima "pravične trgovine"), Slovaci su objasnili da se ovaj koncept pre svega zasniva na neposrednim nabavkama, fer cenama i dostojanstvenim nadnicama, dugoročnoj trgovinskoj saradnji, zapošljavanju žena, poštovanju prirodnih resursa i životne sredine, i predstavlja podstrek domaćoj proizvodnji, zapošljavanju i održivom razvoju.

U Budimpešti, odnosno u regionalnom ekološkom centru u Sent Andreji, govorilo se o vodi kao pravu čoveka, a ne privatnom vlasništvu koje se naplaćuje korisnicima po tržišnim (monopolskim?) cenama. Podržan je predlog, već upućen Evropskoj uniji, da se svim ljudima ustupi besplatno 40 litara vode dnevno, kao zagarantovan minimum. Drugi deo konferencije u Mađarskoj bio je posvećen Dunavu: novim strategijama upravljanja rečnim vodama, zaštiti prirodnog okruženja ove reke, njenim turističkim i transportnim potencijalima... Učesnici ovog skupa su, pored ostalog, bili predstavnici italijanske organizacije Legambiente, Evropskog ekološkog biroa (EEB), Međunarodne komisije za zaštitu Dunava (ICPDR), zatim zastupnici WWF-a (Svetskog fonda za zaštitu divljine) za Mađarsku i drugi.

Po najzad toplom i vedrom vremenu, putnici sa broda "Der" isplovili su iz Mađarske, iz zemlje pod čijom zastavom su plovili, da bi se nekoliko sati kasnije iskrcali u Vukovaru. Srdačan doček hrvatskih domaćina, bogata trpeza i vesela muzička pratnja tamburaša bili su u tragičnom neskladu sa jezivim ske-

letima nekada lepih, sada do temelja razrušenih zdanja u gradiću kraj reke Vuke (koja je, u naopakim vremena, i sama na pogrešnu stranu preokrenula smer priključenja Dunavu). Mnogo se govorilo o novoj etničkoj toleranciji, zajedničkoj, ujediniteljskoj ljubavi prema rodnom gradu, užasnim posledicama rata – tako bolno vidljivim na primeru Vukovara – ali i o ulozi medija prvo u podstrekavanju i širenju nacionalizma i mržnje prema ostalim narodima, a zatim o spremnosti i sposobnosti novinara i njihovih redakcija da, čuvajući profesionalnu i ljudsku čast i objektivnost, pomognu izgradnju ne samo granatiranih zgrada već i prekinutih veza među ljudima. Drugim rečima, da na odgovoran i plodotvoran način učestvuju u povezivanju građana i društvenih zajednica i doprinesu evropskoj integraciji njihovih zemalja.

Nizak vodostaj Dunava onemogućio je dalju plovidbu brodom, pa se do Novog Sada išlo kopnom. Sa Petrovaradinske tvrđave naši susedi iz regiona osmatraju novi most, slušajući nostalgичna prisećanja domaćina na onaj stari, lepši, uništen pre četiri godine tokom NATO bombardovanja. Znatiljčno, sa daljine proveravaju koliko se drugi, privremeni pontonski most spustio i zašto ne dopušta prolaz brodova.

U staroj Gradskoj kući, koja je još u fazi rekonstrukcije, izneto je posluženje u velikoj, blistavoj kitnjastoj sali. Šunka, sirevi, pečenje, razne salate, paprikaš, sitni kolači... uveravaju goste, od kojih su mnogi prvi put u Vojvodini, Srbiji i SCG, da nije ugašena tradicija dobrog jela o kojem peva Đorđe Balašević.

Mnogo kasnije, u sasvim drugačijem, modernom ambijentu SPENS-a, raspravlja se o ulozi gradova u rađanju nove Evrope, uz neizbežno podsećanje da je Ujvidek "najsevernija tačka Balkana i najjužnija tačka srednje Evrope", dakle, idealno mesto preko kojeg će se obnoviti i ojačati potrgane

veze između dva dela kontinenta. Gradonačelnik Borislav Novaković takođe govori o mirnom suživotu pripadnika raznih naroda, čime se Vojvođani toliko ponose. Tu je i Đulijano Barbolini, gradonačelnik jednog od nekoliko novosadskih "gradova pobratima" – italijanske Modene, kao i Đorđe Staničić, generalni sekretar Stalne konferencije gradova i opština Srbije. Svi oni govore o simbolici Dunava, saradnji između opština, gradova i regiona, a posebno o "evroregionima" koji su najbolji način da se u zaštiti zajedničkih interesa suseda "sa one strane granice" doskoči briselskoj administraciji.

Dunav spaja, viza razdvaja

Najzad, ponovo na palubi. Dunav je nadošao dovoljno da se može rekomp do Beograda. Sunce sve jače priži. Čas na jednoj, čas na drugoj obali vidimo pecaroše, kupaće, čobane koji su doveli krave da se napoje mutnom vodom, nažalost sumnjive zdravstvene ispravnosti. Ptice sleću na ogledalo neba, poneka na odvaljenu granu, nijedna na plastični otpad koji pluta, i sve ga je više kako se približavamo Beogradu.

Pod Kalemegdanskom tvrđavom već čeka ju devojke odevene u narodnu šumadijsku i crnogorsku nošnju, nude putnike rakijom i pogačom sa solju. Čekaju i novinari, nestrpljivi da čuju otkud na istoj lađi toliko raznih ljudi. Mikele Nardeli i Mauro Čereginu objasnili su da je putovanje simbolizovalo čvršće povezivanje EU-a i Balkana na najočigledniji i najlepši način – preko Dunava. Oni su, međutim, primetili da, iako Dunav geografski spaja različite delove Evrope, još nas razdvajaju granice i vize.

"Berlinski zid je odavno pao, ali tu je još 'šengenski zid'", primećuje Nardeli.

U petak je konferencija "Dunav: Evropa se sastaje" nastavljena u beogradskom Cen-

tru "Sava" predstavljanjem inicijative "Evropa izvan granica, Evropa odozdo", razmatranjem mogućih pravaca ekonomskog razvoja Balkana, regionalne saradnje, promocijom ljudskih prava i izgradnje Evrope "odozdo", odnosno kroz različite aktivnosti građanskog društva. Rezultati celog skupa, koji se održava pod pokroviteljstvom Evropskog parlamenta i Valtera Švimerera, generalnog sekretara Saveta Evrope, sažet je u plan buduće saradnje nevladinog sektora širom Evrope sa lokalnim, regionalnim, nacionalnim vladama i Briselom. Taj završni dokument zvanično je upućen Romanu Prodiu, predsedniku Evropske komisije.

Putovanje od Beča do Beograda bilo je oplemenjeno i ulepšano muzikom grupe Destrani taraf iz Trenta, koja je – sasvim u skladu sa osnovnom idejom konferencije – predstavila publici bogatu zbirku narodnih pesama i melodija iz svih krajeva Evrope, velikodušno omogućivši žiteljima usputnih gradova u kojima se brod zaustavio da u njima uživaju na večernjim koncertima.

Nažalost, ceo poduhvat je bio donekle pomućen činjenicom da je većina učesnika konferencije sa Balkana morala prethodno da obezbedi vize za ulazak u pojedine (u slučaju Albanije za sve) zemlje duž utvrđene trase. Nekima je bilo previše da provedu sate i sate u redu ispred austrijske, mađarske, hrvatske, slovačke ili ambasade Srbije i Crne Gore u svojoj (ili tuđoj) zemlji i da za vize daju i do 130 evra – celu svoju platu (opet pomenimo Albance), pa su sasvim odustali od putovanja ili "preskočili" neku od zemalja na tom putu.

Eto i najvažnije poruke sa konferencije: možemo mi koliko god hoćemo da pričamo o povezivanju i saradnji svih građana unutar Evrope, to će ostati uzaludan napor sve dok nas budu razdvajale "tvrde" granice i vize.

(AUTORKA JE NOVINARKA "POLITIKE"
I UREDNICA SVIH IZDAŃJA BECEI)

AKCIONI PLAN – DAN POSLE

Odvojeni pregovori sa Svetskom trgovinskom organizacijom približili bi nas i Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU-om. Nije realno očekivati da će Crna Gora biti spremna da ide dalje od do sada usaglašenog, pa postoji rizik da će teret dodatne harmonizacije biti prebačen Srbiji

PIŠE:
RADMILA MILIVOJEVIĆ

Par meseci nakon potpisivanja Beogradskog sporazuma i paralelno sa radom na pisanju Ustavne povelje i Zakona o sprovođenju Ustavne povelje, započete su aktivnosti ekspertskih timova vlada Srbije i Crne Gore na usaglašavanju Akcionog plana harmonizacije dva suštinski različita ekonomska sistema. Krajnji cilj je trebalo da bude stvaranje ekonomskog prostora sa svim odlikama carinske unije, da bi mogli da počnu pregovori za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa Evropskom unijom.

Inicijativa za otpočinjanje rada na ovom dokumentu bila je i nužna reakcija dveju vlada na komentare i preporuke predstavnika Komisije EU-a, iznošene tokom sukcesivnih rundi razgovora u okviru tzv. Konsultativne radne grupe SRJ-EU. Preporuke su mogle da se sažmu u jednu poruku: harmonizacija carinskih i spoljnotrgovinskih sistema i režima Srbije i Crne Gore (tj. postizanje zajedničke carinske tarife i spoljnotrgovinskog režima) preduslov je za otvaranje pregovora za zaključivanje SSP-a, pri čemu faktičko zaključivanje Sporazuma i primenu tzv. Prelaznog sporazuma nije moguće postići sve dok zajednička carinska tarifa i zajednički spoljnotrgovinski režim ne budu primenjeni.

Rad ekspertskih timova

Prvi ekspertski razgovori timova dveju vlada (srpsku stranu predvodio je najpre ministar finansija i ekonomije Božidar Đelić, a kasnije ministar za ekonomske veze sa inostranstvom Goran Pitić, a crnogorsku ministar finansija Miroslav Ivanišević) započeti su u junu 2002. godine. Iako je ekspertima obeju strana bilo jasno da se od njih očekuje postizanje pune harmonizacije politikâ u vezi sa sve četiri slobode – slobode kretanja robe, kapitala, ljudi i usluga – bili su svesni

činjenice da će to zahtevati mnogo meseci upornog rada, ali pre svega dovoljno snažne političke volje da se postignu dogovori koji bi mogli da nagoveste da bi državna zajednica Srbija i Crna Gora mogla da uđe u fazu ekonomskog funkcionisanja, što bi je kandidovalo za otpočinjanje izrade Studije o izvodljivosti.

Posle više meseci davanja izjava o dobrim namerama i interpretacije dokumenata, prodor u ovim razgovorima nastupio je tek u aprilu-maju ove godine, dakle neposredno pred Solunski samit. Tada su postignuti dogovori o nekim suštinskim pitanjima, pre svega u vezi sa carinskim postupcima, uspostavljanjem zajedničke carinske kancelarije i harmonizacijom carinskih stopa u sektorima gde su interesi Srbije i Crne Gore bili dijametralno različiti (neke industrijske grane i poljoprivreda). Ovaj prodor je prevashodno bio rezultat svojevrsnih pritisaka zvaničnika EU-a i političkih dogovora dveju vlada, pre nego ishod analitičkog zaključivanja eksperata. Cilj je bio da se stvori kritična masa uslova da EU pokrene proces izrade Studije izvodljivosti, što je bio visoko pozicioniran reformski cilj obeju vlada.

Ciljevi i ostvarenja

Osnovni cilj harmonizacije bio je da se u okviru državne zajednice SCG međusobno usaglase propisi koji regulišu kretanje robe, kapitala, ljudi i usluga, a i da oni istovremeno budu u skladu sa pravilima Svetske trgovinske organizacije (STO) i Evropske unije. Funkcionisanje EU-a u oblastima robe i usluga u osnovi se (85 odsto) temelji na pravilima i standardima STO-a. Pored toga, proces je morao da uvaži i niz obaveza koje proističu iz zaključenih međunarodnih sporazuma ili članstva u međunarodnim organizacijama. Na taj način bi se obezbedili uslovi za paralelan rad i na potpisivanju SSP-a i na deblokiranju pregovora za pristupanje STO-u, započetih još u februaru 2002.

Shvatajući u potpunosti složenost ovog zadatka kako suštinski (dve privrede prilično različitih struktura a samim tim i politi-

ka, posebno u oblasti prometa roba), tako i politički (crnogorski eksperti su imali jasan mandat da veoma striktno "čitaju" Ustavnu povelju, odnosno da restriktivno tumače mogućnosti da državna zajednica ima bilo koje druge osim funkcija koordinacije), srpski ekspertski tim je sve vreme ovih razgovora nastupao uvažavajući uslove EU-a za iniciranje SSP procesa, posebno one koji su u vezi sa omogućavanjem neometanog kretanja roba. Zato su ciljevi eksperata iz Srbije bili: harmonizacija carinskih postupaka i procedura u pravcu stvaranja jedinstvenog carinskog zakona, jedinstvene carinske procedure, jedinstvena pravila u vezi sa utvrđivanjem porekla roba, jedinstvena politika i mehanizmi u vezi sa tehničkim preprekama trgovini, sanitarnom, fitosanitarnom i veterinarskom zaštitom, jedinstveni spoljnotrgovinski režim i harmonizacija poreskih sistema – i sve to smešteno u funkcionalni institucionalni okvir za sprovođenje.

Krajnji rezultat jednogodišnjeg rada je obiman dokument – *Zakon o akcionom planu harmonizacije ekonomskih sistema država članica državne zajednice Srbija i Crna Gora radi sprečavanja i uklanjanja prepreka slobodnom protoku ljudi, robe, usluga i kapitala*. Skupština Srbije usvojila je ovaj zakon 1. jula, Skupština Crne Gore 15. jula, a Skupština državne zajednice 29. avgusta 2003. godine.

Akcionni plan obuhvata harmonizaciju u četiri oblasti – slobodan protok robe, kapitala, usluga i ljudi – pri čemu su za svaku od navedenih oblasti definisani ciljevi harmonizacije, ostvarene i planirane mere harmonizacije sa vremenskim rokom njihove primene i nadležnim institucijama.

Prelazni rok za primenu rešenja iz Akcionog plana je definisan maksimalno na tri godine, sa mogućnošću produženja na još dve godine za pojedine oblasti (harmonizacija visina carinskih stopa za 56 poljoprivrednih proizvoda kod kojih postoji izražena različitost nivoa ukupne – čitaj: efektivne – zaštite u Srbiji i Crnoj Gori). Pored toga, za jedan broj industrijskih proizvoda dogovoren je prelazni period za harmonizaciju u trajanju od 18 meseci (ciljna stopa se pri-

POČETAK PRIPREMA ZA EU: Milo Đukanović i Zoran Živković

menjuje na kraju ovog perioda), odnosno za jedan broj poljoprivrednih proizvoda u roku od 24 meseca. Takođe, predviđeno je da se postojeća administrativna carinska linija između Srbije i Crne Gore ukine sa okončanjem definisanih prelaznih perioda i do tog momenta će se kontrola na ovoj liniji obavljati samo u meri u kojoj je to neophodno radi kontrole primene prelaznih dogovora dve države.

Imajući, međutim, u vidu sve okolnosti koje su pratile ovaj proces i – shodno tome – nužnost da se ispoštuje potreba prilagođavanja u situaciji izraženo suprotnih interesa i pronadu kompromisna rešenja pod pritiskom vremenskog faktora (pri čemu je naj-

veći deo vremena izgubljen zbog nedostatka političke volje crnogorske strane za suštinske pregovore), u pojedinim oblastima su iz pregovora izostala rešenja o harmonizaciji. Pored toga, većina rešenja u Akcionom planu predviđa usaglašavanje propisa, ali ne i jedinstvo sistema i politikā, što samo po sebi otvara pitanje mogućnosti zajedničkog ulaska u pregovore za pristupanje STO-u i za zaključivanje SSP-a, dok se i to pitanje ne reši. Odsustvo funkcionalnih institucija koje su u stanju da efikasno, odgovorno i brzo komuniciraju sa sadašnjim i budućim međunarodnim obavezama prema STO-u i EU-u poseban je problem.

Otvorena pitanja (ili šta nije dogovoreno u harmonizaciji)

Najizrazitiji problem je u oblasti kretanja roba, zato što od harmonizacije u toj oblasti najviše zavisi otpočinjanje pregovora za zaključivanje SSP-a.

1. Ne postoje usaglašene carinske stope za 56 poljoprivrednih proizvoda, što onemogućava otpočinjanje carinskih pregovora sa EU-om: da bi pregovori o SSP-u započeli, stope za sve proizvode moraju da budu usaglašene, a da bi taj sporazum sa EU-om bio potpisan, one moraju da budu i primenjene. To odlaganje odlaže i potpuno ukidanje administrativne carinske linije između Srbije i Crne Gore, sa svim negativnim implikacijama povećanog troška komplikovane administrativne procedure na granici.

Takođe, pravljenje ponude carinskih koncesija u funkciji pregovora za pristupanje STO-u komplikuje ponovne pregovore do sada zaključenih i ispregovaranih sporazuma o slobodnoj trgovini sa susednim zemljama, u okviru Pakta za stabilnost.

2. Postojanje izvoznih carina za jedan broj proizvoda sigurno će izazvati negativnu reakciju EU-a, jer je reč o meri koja ograničava izvoz i koja je u praksi trgovinske politike prisutna samo kao kratkoročna mera, radi rešavanja nekih vanrednih okolnosti snabdevanja domaćeg tržišta (u cilju depresijacije domaće cene proizvoda i kao deo paketa mera smirivanja cena na tržištu i obezbeđenja dovoljnih količina određenog strateškog proizvoda). Pored toga, i dokument Pakta za stabilnost, koji je osnova za zaključivanje sporazuma o slobodnoj trgovini – Memorandum o liberalizaciji i olakšanju trgovine – ne predviđa uvođenje dodatnih restriktivnih mera u međusobnoj trgovini. Zato će upravo ova oblast biti prvi veliki operativni test reakcije međunarodnog okruženja na sadržinu i funkcionalnost Akcionog plana.

3. Akcionim planom predviđeno je da će se **harmonizacija posebnih dažbina** u poljoprivredi (što uključuje i sezonske carinske stope), kao i kvantitativnih ograničenja i mera sa ekvivalentnim efektom, obaviti u roku od tri godine sa mogućnošću produženja za dodatne dve godine. I ovde se opet javlja isti problem – za SSP proces ostvareno je usaglašavanje bez značaja, ukoliko ukupan carinski i spoljnotrgovinski režim nije usaglašen. Drugim rečima, potpisivanje SSP-a, a pogotovo njegova primena, uslovljeno je brzinom završetka harmonizacije i u ovim oblastima.

4. Još je neizvesna reakcija EU-a na činjenicu da je Akcionim planom dogovo-

reno da će Zajednička carinska kancelarija koordinisati i kontrolisati procedure **izdavanja potvrda o poreklu robe** i proveravati njihovu tačnost, imajući u vidu da **EU zahteva postojanje jedinstvenog organa za ove poslove**.

5. Slična je situacija i sa **nepostojanjem jedinstvenog organa koji će izdavati potvrde o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opšte upotrebe koji se uvoze i izvoze**. Naime, Akcionim planom niti je predviđena saradnja sanitarnih inspekcija dveju država niti postojanje jedinstvenog organa koji bi izdavao odgovarajuće potvrde o zdravstvenoj ispravnosti. Stav EU-a po ovom pitanju definisan je ne samo njenim bezbednosnim interesima u ovoj oblasti već i čitavim korpusom obaveza po osnovu relevantnih međunarodnih konvencija, što podrazumeva i efikasnu i brzu međunarodnu komunikaciju. Pored toga, ova oblast zahteva i jedinstvenu kontrolu rada i koordinaciju razmene podataka između graničnih sanitarnih inspekcija Srbije i Crne Gore, kao i koordinisanu kontrolu rada laboratorija. Imajući u vidu težinu ove problematike u EU-u u svetlu visokih standarda koji vladaju na njenom tržištu, nerealno je s njene strane očekivati spremnost za neki kompromis. Jedino rešenje koje će Evropska komisija prihvatiti biće ono koje je jedinstvenog karaktera i koje za Brisel neće predstavljati problem u komunikaciji.

6. Nije predviđena ni harmonizacija u oblasti kontrole prometa otpadnih materija, otrovnih materija, otrova-hemikalija, izvora jonizujućih zračenja, kontrolisanih supstanci koje oštećuju ozonski omotač, kao ni zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta (posebno imajući u vidu da obaveza kontrole proizlazi iz međunarodnih sporazuma). Akcionim planom nije predviđena ni saradnja ekoloških inspekcija Srbije i Crne Gore, što otvara korpus pitanja usaglašenosti mera, nadzora nad primenom mera i propisa koji uređuju datu oblast.

7. Poseban problem je **neusaglašenost politika subvencionisanja industrije i poljoprivrede**, što utiče na nivo konkurentnosti na unutrašnjem tržištu i time remeti jedan od osnovnih principa zajedničkog tržišta. Ovo je, štaviše, oblast koja će zahtevati podrobna objašnjenja u procesu pristupanja STO-u.

8. Takođe po pitanju konkurentnosti, nedostaje **dogovor o uspostavljanju institucionalnog mehanizma za monitoring i koordinaciju primene mera trgovinske politike u vezi sa zaštitom na granici, kao i sa vanca-rinskom zaštitom** (primena mera zaštite u nastanku okolnosti štete po domaću industri-

ju od naglog uvoza, uvoza po dampinškim cenama i slično).

Pored ovih elemenata, i u ostale tri oblasti postoje otvorena pitanja, pri čemu su u oblasti slobode kretanja kapitala Akcionim planom definisani rokovi koji predviđaju harmonizaciju tek za kraj 2004. godine.

Kako dalje

Rešenja u Akcionom planu, koja su postignuta u dosadašnjem toku pregovora, nisu dovoljna za otpočinjanje pregovora za zaključenje SSP-a a još manje za njegovu primenu, što je suštinski interes reformskog procesa Srbije. U svetlu toga, iako su politički razlozi prevagnuli kod Evropske komisije pri donošenju odluke o početku rada na izradi Studije o izvodljivosti, nikoga ne bi trebalo da iznenadi ako najveći deo studije bude lista uslova koje državna zajednica SCG mora da ispuni da bi EU krenula u suštinske pregovore. Evropska komisija ima jasan mandat koji su joj poverile članice Unije i od toga ne može da odstupa samostalno.

Sa druge strane, isti razlozi kreiraju i budućnost pregovora za pristupanje STO-u. Naime, s obzirom na to da su pravila STO-a veoma čvrsta u smislu da se obaveze preuzete članstvom u ovoj organizaciji moraju i sprovesti, suštinsko pitanje članica STO-a neposredno nakon formiranja državne zajednice bilo je u vezi sa podelom nadležnosti i odgovornosti za sprovođenje obaveza preuzetih ulaskom u Svetsku trgovinsku organizaciju. Reakcija članica STO-a na sadržinu naših odgovora – koji se trenutno pripremaju – biće jasan indikator volje da STO nastavi pregovore sa državnom zajednicom SCG.

Iako će u tome jak uticaj imati EU, malo je verovatno da će članice Svetske trgovinske organizacije praviti presedane i prihvatiti nastavak procesa pregovora bez jasne slike o tome ko je nadležan za njihovo sprovođenje.

Brzina okončanja pregovora o zaključenju SSP-a u direktnoj vezi je sa napretkom pregovora sa STO-om. Oba procesa su čvrsto povezana, pri čemu je harmonizacija sa STO-om preduslov za dogradnju sistema koji se realizuje zaključenjem SSP-a ("STO plus"). Ta međupovezanost dva procesa lako je vidljiva u do sada zaključenim sporazumima o stabilizaciji i pridruživanju u regionu: SSP se ne može zaključiti bez prethodnog članstva u STO (Makedonija, doduše, u proleće 2001. još nije postala član STO-a, ali su pregovori bili u završnoj fazi).

Preko STO-a do EU-a

S obzirom na sve ove okolnosti, neophodno je da se reformski procesi tranzicije i u Srbiji i u Crnoj Gori zasnivaju na okvirima koji su definisani pravilima STO-a i standardima EU-a. Oba procesa treba prihvatiti kao način za postizanje reforme i razvoja, a ne kao cilj sam po sebi. Zato bi dalji rad na Akcionom planu, odnosno na postizanju potrebnog nivoa harmonizacije, mogao da se pomeri na kolosek zatvaranja otvorenih pitanja kroz odvojene procese pregovora sa STO-om. Iako ovo rešenje pretpostavlja prvenstveno dobijanje političke saglasnosti članica STO-a, odnosno primarno EU-a, treba imati u vidu da ono sadrži određene pozitivne efekte i nije nerealno o njemu razmišljati kroz prizmu rezervnog plana koji bi mogao da se primeni. To znači: (1) ukoliko u dogledno vreme članice STO-a ne budu spremne da nastave suštinske pregovore dok se ne postigne potreban nivo harmonizacije, i (2) ukoliko Evropska unija bude shvatila ovakvu opciju kao način da se zatvore otvorena pitanja Akcionog plana i stvori funkcionalna carinska unija Srbije i Crne Gore.

Koje su moguće koristi ovakve opcije?

Prvo: pravila STO-a predviđaju da član ove organizacije može da postane svaka država ili **zasebna carinska teritorija** koja ima punu autonomiju u vođenju svoje spoljnotrgovinske politike (a upravo je to slučaj sa SCG).

Drugo: odvojeni procesi pregovora sa STO-om omogućili bi da se na brži način obezbedi usaglašenost pravila, procedura i mera u vezi sa trgovinom robama i u uslugama sa *acquis communautaire* EU-a, a da se stvore jake i kredibilne institucije sistema.

Treće: odvojeni procesi ne bi bili na štetu formiranja carinske unije dveju država, već bi naprotiv bili u funkciji njegovog olakšanja.

Četvrto: ovakva opcija bi obezbedila očuvanje ekonomskih interesa dveju država, naročito u tzv. osetljivim sektorima, što je posebno važno za slučaj Srbije.

Peto: s obzirom na to kako je do sada tekao proces harmonizacije i koliko toga još predstoji da se uradi u funkciji SSP-a, **nije realno očekivati da će Crna Gora biti spremna da ide dalje od do sada usaglašenog**. Ovo automatski otvara prozor za rizik da će teret dodatne harmonizacije biti prebačen Srbiji i njenoj privredi. Drugim rečima, Srbija će se suočiti s tim da mora da podnese teret novih ustupaka, a ne da taj teret bude podeljen, u najboljem slučaju s obzirom na veličinu dveju privreda.

AUTORKA JE POMOĆNICA SRPSKOG MINISTRA
ZA EKONOMSKE VEZE SA INOSTRAINSTVOM

Dečija igrališta

Evropa nije samo novac već i vrednosti i organizacija. Kada u Srbiji dečija igrališta – makar i u svom “socijalističkom” izdanju – budu pristojna i sređena, to će biti najbolji znak da je politička moć i u Srbiji demokratizovana i decentralizovana, a u društvu uspostavljen sklad vrednosti i interesa

PIŠE:
DR SLOBODAN
ANTONIĆ

U Evropskoj uniji, kao i za gotovo sve ostalo, postoje standardi i za dečija igrališta. Podloga mora biti od tvrde gume, sprave od drveta, a oko igrališta ograda, tako da se preko noći može zaključati i sačuvati od poseta huligana.

Zbog toga će, recimo, i naše komšije Mađari morati vrlo brzo svoja tipično “socijalistička” dečija igrališta – najčešće sastavljena od gvozdenih klackalica i ljuljaški usađenih u beton – zameniti ovim novim, evropskim. I to, naravno, nikako neće biti mali trošak.

Ako čitalac sada očekuje da usledi apel za to da i Srbija dobije što više “evropskih” dečijih igrališta, onda greši. Meni je sasvim jasno da je Srbija siromašna i izmučena zemlja koja je, bez obzira na sve licitiranje od strane naših političara sa datumima prijema, ipak daleko od Evropske unije. Ali, ima nekoliko stvari u vezi sa dečijim igralištima o kojima bi valjalo razmisliti.

Na primer, da li je moguće da je Srbija toliko siromašna da ne može sebi dopustiti čak ni koliko-toliko pristojna “socijalistička” igrališta?

Dovoljno je osvrnuti se oko sebe i shvatiti da je stanje naših igrališta zbilja sramotno. Na desetak njih, koliko se, recimo, nalazi u mom delu Banovog brda (od Košutnjaka do Požeške), postoje samo dve ispravne ljuljaške i dve klackalice. Sve ostale sprave već godinama stoje pokvarene ili razvaljene. Roditelji su pokušavali da sami poprave poneku ljuljašku, ali posle izvesnog vremena sprava bi od starosti toliko propala da nikakva improvizacija više nije imala smisla. Danas se naša deca bukvalno igraju na razvalinama i samo je pitanje dana kada će se neko dete ozbiljno povrediti.

Tako nije samo na Banovom brdu. Stanje nije bolje ni u drugim opštinama. Svuda su dečija igrališta zapuštena i propala i bar

petnaest godina u njih nije uložen ni jedan jedini dinar, ni jedan sat rada. Istina, u nekoliko reprezentativnih parkova u gradu – na Tašmajdanu, kod Skupštine grada, na Studentskom trgu i kod Topčiderske zvezde – izgrađena su lepa, gotovo “evropska” dečija igrališta. Ali, i pored najava da će svi veći parkovi u gradu dobiti nešto takvo, i pored svih “junačenja” raznih nevladinih organizacija i bogatih sponzora, Beograd i dalje pruža sliku suštinski neprijateljskog grada prema deci.

BEOGRADSKI PARK: Igra na betonu

Zašto je to tako? Svakako ne zbog novca. Smeo bih se kladiti da opravka i održavanje svih klackalica i ljuljaški na Banovom brdu ne košta više od prosečnog računa za mobilni telefon samo jednog rukovodioca iz opštine Čukarica ili samo jednog šefa iz Gradskog zelenila. Ne, nije tu reč o novcu. Reč je o vrednostima i moći.

Mi smo društvo u kojem i dalje država kontroliše gotovo celokupnu javnu potrošnju. To znači da prioritete definišu javni službenici. Oni upravljaju novcem koji je nesrazмерно velik u odnosu na opšti standard društva. Naši građani su siromašni, ali su naši javni

službenici *kao službenici* (mada neretko i privatno!) veoma bogati. I sada, čak i ako pretpostavite potpunu benevolentnost i poštenje naših javnih delatnika, oni će jednostavno novac društva da troše u skladu sa svojim doživljajem prioriteta. Recimo, naš prosečan javni sužbenik je muškarac između 40 i 50 godina. Njemu je verovatno glavni dnevni problem gde i kako da parkira automobil ili kako da se izbori sa saobraćajnom gužvom. Zato se on toliko i brine o parkinzima i asfaltu (naravno, sa stanovišta opšteg dobra ne bez ikakvog razloga). Ali, mnoge druge važne stvari njemu su izvan vidnog polja. Brine on i o deci, ali njegova deca su velika, i odavno već ne koriste klackalice i ljuljaške. Pošto obično stanuje u boljim delovima grada, on izađe u šetnju Tašmajdanom ili dedinjskim parkom, vidi kako se deca lepo zabavljaju i najviše što će pomisliti jeste: “Fino, jedino što još treba jeste da se ovde izgradi podzemna garaža.”

Da biste naše javne službenike naterali da urade i nešto izvan svog patrijarhalnog, muškog sistema vrednosti i moći, morate ih učiniti dostupnim građanima, njihovim problemima i zahtevima. Ili još bolje – zavisnim od njih. Ime toga je *stvarna decentralizacija novca i odlučivanja, a prezime demontaža opština-monstruma*.

Samo u Srbiji opštine mogu da broje i po 400.000 stanovnika, i samo u Srbiji opštinski odbornik dođe na par hiljada građana. Svuda u Evropi opštine su male i pregledne, a mesni većnici najčešće zbilja mogu da poznaju sve svoje birače.

Dakle, evo dobrog testa za spremnost srpskog društva za ulazak u Evropu. Evropa nije samo novac već i vrednosti i organizacija. Kada u Srbiji dečija igrališta – makar i u svom “socijalističkom” izdanju – budu pristojna i sređena, to će biti najbolji znak da je politička moć i u Srbiji demokratizovana i decentralizovana, a u društvu uspostavljen sklad vrednosti i interesa. Ako, pak, srpska igrališta (izvan retkih rezidencijalnih četvrti) i dalje budu jedna i zapuštena, političari će uzalud dozivati 2007. ili 2010. godinu. Sa takvim igralištima Srbija će možda i biti u Evropi, ali Evropa još dugo, dugo neće stanovati u Srbiji.

(AUTOR JE DOCENT NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U BEOGRADU)

Napišite za ovu rubriku šta to, po vašem mišljenju, u našoj zemlji “nije evropski”? Kako bi to trebalo promeniti? E-mail: info@evropskiforum.net

Bure sa dvostrukim dnom... ili rupa bez dna

Koristi koje članice imaju od strukturno-regionalne politike EU-a najviše zavise od njihovih sposobnosti da stvore viziju dugoročnog i skladnog razvoja i na njoj zasnuju odgovarajuće programe koji će im pomoći da prevaziđu uska grla i negativne posledice promena

PIŠE: DUŠAN DINIĆ

Prilikom potpisivanja Rimskih ugovora o stvaranju Evropske zajednice 1957. godine u prvom planu je bilo kreiranje carinske unije, pa se na ekonomske i socijalne razlike šest članica nije obraćala preterano pažnja (te razlike, sem juga Italije, i nisu bile velike).

Ekonomisti ni danas nisu saglasni u tome kako različiti nivoi ekonomskih integracija (slobodna carinska zona, carinska unija, zajedničko tržište) utiču na skladnost razvoja na nivou regiona. Nije, dakle, jasno da li manje razvijeni predeli dugoročno zbilja počinju da sustižu bogatije ili pak razvoj počinje da se koncentriše u već ranije formiranim centrima, uz sve veće zaostajanje siromašnijih.

Očigledno je, ipak, da stvaranje integracija na kraći rok kroz razotkrivanje različitih stepena razvijenosti i razlika u životnom standardu može voditi socijalnim napetostima, migracijama i, konačno, političkoj nestabilnosti. Padom carinskih barijera među članicama EZ-a pooštava se konkurencija na tržištu, koju mnogi privredni subjekti, a često i čitave privredne grane i regioni, ne mogu da izdrže.

Da bi se to sprečilo, EZ je par godina nakon nastanka posegla za instrumentima strukturne politike, radi ublažavanja negativnih posledica promena nastalih liberalizacijom ekonomskih tokova. Strukturna politika cilja na pomoć pojedinim sektorima, regionima, privrednim subjektima ili granama za koje se pretpostavlja da će biti nosioci tehnološkog razvoja.

Fondovi: Zajednica je 1960. kao prvi instrument za sprovođenje strukturne politike osnovala fond za borbu protiv nezaposlenosti i razvoj ljudskih resursa (*European Social Fund, ESF*). Dve godine kasnije, prilikom formiranja

zajedničke poljoprivredne politike od koje do danas najviše profitira Francuska, stvoren je i fond iz kojeg su finansirana strukturna prilagođavanja u poljoprivredi, poljoprivrednici u pasivnim krajevima, prenamena poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredno, uređenje sela i zaštita okoline (*European Agricultural Guidance and Guarantee Fund-Guidance, EAGGF-Guidance*).

Iako se danas pri odabiru programa strukturne politike koje EU sufinansira (naročito njenog dela koji se bavi pomaganjem siromašnijim regionima – otud se često govori i o "strukturno-regionalnoj politici") primenjuju strogi kriterijumi, u prošlosti su često odluke bile posledica "trgovine" među članicama. To je bio slučaj i prilikom nastanka Fonda za regionalni razvoj (*European Regional Development Fund, ERDF*) 1975. godine. Tada se, dve godine nakon pristupa Velike Britanije, ispostavilo da ta zemlja kao veliki uvoznik hrane nema puno koristi od zajedničke agrarne politike, ali da će morati u punom obimu da učestvuje u njenom finansiranju. Sredstva iz ERDF-a zamišljena su tako kao neka vrsta kompenzacije. Sem toga, tih godina počelo je da se radi na kreiranju ekonomske i monetarne unije (ostvarene tek pre par godina), pa je iz ERDF-a trebalo kompenzovati zemlje sa mekšim valutama, koje bi ulazak u monetarnu uniju više koštao.

Iz Fonda su finansirane mere iz oblasti održavanja infrastrukture, podrška sektorima industrije sa zastarelom tehnologijom, aktiviranje razvojnih potencijala slabije razvijenih regija i slično. Stvaranje ERDF-a jeste prekretnica u institucionalnom organizovanju strukturno-regionalne politike Zajednice, jer osnivanjem Odbora regija, kao saveznog organa EZ-a, počinje koordinacija regionalnih politika zemalja članica. Aktivnost Zajednice na ovom području počinje

da biva samostalnjija u odnosu na članice koje su je sprovodile svaka za sebe.

Povećanje sredstava: Svaka zemlja može od tada da povuče sredstva iz ova tri fonda samo u okviru prethodno dogovorenih kvota. EZ počinje da objavljuje periodične izveštaje o stanju u regijama i da procenjuje efekte drugih politika Zajednice na pojedine regije. Te promene dešavaju se u pravom trenutku, jer se 1981. i 1986. EZ proširuje na jugu (Grčka, Španija, Portugal), čime "siromašni rođaci" postaju deo familije i dobijaju pravo sudučivanja. Predsednik Evropske komisije Žak Delor pokreće 1985. inicijativu za donošenje Jedinstvenog evropskog akta, čija je srž stvaranje jedinstvenog tržišta, ukidanjem preostalih nekarinskih barijera ekonomskim tokovima unutar EZ-a. Španija, Grčka i Portugal su svoj pristanak na potpis ispod Akta naplatile unošenjem člana 130 (sada 158) u Ugovor o EZ-u. Njime je istaknuto da Zajednica razvija i sledi politiku jačanja ekonomskog i socijalnog jedinstva u cilju svog harmoničnog razvoja, kao i da je smanjivanje razlika u nivou razvijenosti delova Zajednice jedan od njenih prioritarnih ciljeva.

Unošenje ovog člana u Ugovor otvorilo je vrata za višestruko uvećanje sredstava za strukturno-regionalnu politiku. Ako je od 1968. do 1988. u tu svrhu potrošeno 58,4 milijarde ECU, između 1989. i 1993. obezbeđene su 63 milijarde. Za tih pet godina dato je, dakle, više nego za prethodnih dvadeset! Sem toga, reforma fondova strukturne politike iz 1988. godine dovela je do toga da Zajednica umesto projekata država članica počne da sufinansira dugoročne programe, koje je izradila u saradnji sa članicama. Ali, uvećani kolač samo je još više uvećao apetite. Svako je pokušavao da iz ovih fondova izvuče makar ono što je u njih uplatio, a siromašniji su pokušavali da sebi priušte ono o čemu ranije nisu mogli ni da sanjaju.

Da bi se to izbeglo, Zajednica je definisala "ciljeve" koji su zapravo predstavljali kriterijume za selekciju programa koji će biti sufinansirani. Na taj način želela se sprečiti disperzija sredstava, a povećana je i efikasnost njihove upotrebe koncentracijom na manji broj međusobno konzistentnih programa. Uz to se i trošenje sredstava moglo lakše kontrolisati, a i "efekti preliivanja" bivali su veći. Od početnih šest, 2000. godine se prešlo na tri cilja. Već 1993. nakon zaključivanja ekonomsko-monetarne unije (EMU), stvoren je i četvrti fond kojim se finansiraju programi modernizacije ribarstva (*Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG*). Oba fonda – kako ovaj tako i iste godine stvoreni Kohezioni fond (*Cohesion Fund, CF*) – bili su zamišljeni

kao kompenzacija južnim zemljama Unije i Irskoj za odustajanje od sopstvene valute. Razlika između Kohezionog i ostalih navedenih fondova jeste u tome što države sredstvima iz njega mogu za finansiranje sopstvene infrastrukture raspolagati mnogo slobodnije, a i procedura za dobijanje sredstava manje je komplikovana. Za Kohezioni fond se kvalifikuju zemlje čiji je bruto društveni proizvod (BDP) ispod 90 odsto proseka Unije.

Ciljevi: Za dobijanje sredstava iz četiri osnovna fonda neophodno je pre svega da programi budu u skladu sa unapred definisanim ciljevima. To su:

Cilj 1: Podsticaj razvoja i strukturnog prilagođavanja regija zaostalih u razvoju. Odnosi se na regione sa BDP ispod 75 odsto proseka EU-a, manje od osam stanovnika po km (zahtev Švedske i Finske), periferni položaj (Azorska i Kanarska ostrva – francuski prekomorski departmani).

Cilj 2: Podsticaj prestrukturiranja regiona u kojima dominiraju zastarele tehnologije (rudarstvo, čelik, brodogradnja i sl.). Regije bira Komisija na predlog nacionalnih država.

Cilj 3: Kandidati za podsticaj su regioni koji ne spadaju pod cilj 1. Obuhvata programe modernizacije obrazovanja, prekvalifikacije nezaposlenih i borbe protiv nezaposlenosti.

U periodu 2000–2006. Unija je za sprovođenje strukturno-regionalne politike izdvojila preko 213 milijardi evra (oko trećinu budžeta EU-a). Od toga, oko 70 odsto treba da se utroši na cilj 1, a po oko 12 odsto na ciljeve 2 i 3. Oko 5 odsto sredstava odlazi na tzv. inicijative Zajednice, kojima se finansiraju nadnacionalni programi od opšteg interesa (oživljavanje pograničnih područja, jednakost polova na radnom mestu, obnavljanje zapuštenih gradskih centara). Sem toga, za pomoć kandidatima za članstvo u EU-u je u fondove PHARE, SAPARD i ISPA priloženo oko 22 milijarde evra (za period 2000–2006).

Kandidati ulaskom u EU u maju 2004. stiču pravo na sredstva iz fondova strukturne politike koje koriste ostale članice, što bi im do 2006. donelo oko 30 milijardi evra. Da bi se sprečila eksplozija izdataka nakon proširenja, izdvajanja za strukturnu politiku ograničena su na iznos od 0,46 odsto ukupnog BDP zemalja Unije.

Principi: Da finansije Unije ne bi postale žrtva nezajažljivosti članica i njihovih internih dogovora, sprovođenje strukturno-regionalne politike podleže određenim principima:

1. **Princip koncentracije sredstava.** Sredstva se usmeravaju na manji broj ciljeva i inicijativa. Ciljeva je do 1999. bilo šest (sada tri), a inicijativâ Zajednice 13 (sada četiri), što je znatno umanjivalo efikasnost ulaganja.

2. **Princip planiranja programa** svodi se na složeni visegodišnji proces razvoja dugoročnih programa podsticanja, iz kojih kasnije proizlaze detaljne inicijative, studije i projekti.

3. **Princip partnerstva.** "Igrači" u opisanom procesu su Komisija, nacionalni, regionalni i lokalni organi i službe.

4. **Princip sufinansiranja.** Zajednica ne finansira programe u punom iznosu, već samo osigurava dodatna sredstva. Nacionalne države moraju biti spremne da same finansiraju deo programa, EZ samo pomaže po principu supsidijarnosti. (Problemi se rešavaju tamo gde nastaju, na što "nižem" nivou – lokalnom, regionalnom, nacionalnom. EZ uskače tek kad se na nivou države članice problem ne može rešiti na zadovoljavajući način. Ovo je jedan od najvažnijih principa na kojima počiva Unija). EZ finansira najviše 75 odsto programa, a samo u slučajevima kada jedan program potpada pod više ciljeva – i do 85 odsto. Princip sufinansiranja ne primenjuje se na inicijative Zajednice – njih EZ u potpunosti finansira.

Naravoučenje za nas: Naše opredeljenje za integraciju u EU nameće nam izvršenje

obaveza i na planu strukturno-regionalne politike, radi bržeg i uspešnijeg integrisanja u celokupan sistem Unije. Najvažniji zadaci čije se ostvarivanje očekuje od budućih članova jesu:

– prilagođavanje nacionalnog statističkog sistema evropskom (EURO-STAT);

– prilagođavanje teritorijalnih jedinica tzv. NUTS kategorizaciji (regije prve kategorije imaju najmanje tri miliona stanovnika, druge kategorije najmanje 800.000, a treće bar 150.000);

– organizovanje administrativno-upravnog aparata i izrada "okvirnog koncepta Zajednice za podsticaj strukturne politike" (bazični dokument) i programa koji iz njega proističu;

– saradnja državnih organa sa privredom na primeni programa, pogotovo sa malim i srednjim preduzećima;

– ostvarivanje međusobne institucionalizovane saradnje nacionalnih, regionalnih i lokalnih organa na sprovođenju strukturne politike EU-a.

– pravovremeno školovanje stručnjaka za ovu oblast;

– stvaranje i sprovođenje nacionalne strukturno-regionalne politike još pre ulaska u EU.

Korist koju članice imaju od ove politike EU-a najviše zavisi od njihovih sposobnosti da stvore viziju dugoročnog i skladnog razvoja i na njoj zasnuju odgovarajuće programe koji će im pomoći da prevaziđu uska grla i negativne posledice promena (što i jeste smisao strukturne politike). To je posao u kome iskustvo igra ogromnu ulogu. Čak i stare članice EU-a ne iskoriste sva sredstva koja su im odobrena, neke od njih i do trećine. Sve to se mora imati u vidu prilikom rasprave da li je važnije što brže ući u EU ili je prioritet temeljna priprema za integraciju.

(AUTOR JE POSLEDIPLOMAC IZ EVROPSKIH STUDIJA NA UNIVERZITETU U AHENU, NEMAČKA)

Izdaci EU-a za strukturnu politiku u periodu 2000–2006, u hiljadama evra

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kohezioni fond	2615	2615	2615	2615	2515	2515	2510
Strukturni fondovi	29430	28840	28250	27670	27080	27080	26660
Ukupno	32045	31455	30865	30285	29595	29595	29170

Izvor: www.europa.eu.int/pol/reg/index_en.htm na dan 20. 06. 2003.

Hronologija evrobalkanskih integracija

Pripremio: VLADIMIR TOJAGIĆ

Jul

1. jul – Italija od Grčke preuzela predavanje Evropskom unijom na period od šest meseci.

– Skupština Srbije usvojila Zakon o Akcionom planu harmonizacije ekonomskih sistema državne zajednice Srbija i Crna Gora.

3. jul – Vlada Crne Gore usvojila završnu verziju Akcionog plana.

– Parlamentarna delegacija Albanije prvi put nakon višedecenijske pauze posetila Srbiju i Crnu Goru.

7. jul – Kosovo i Albanija sklopili Ugovor o slobodnoj trgovini, prvi takve vrste koji je UNMIK-ova administracija na Kosovu zaključila sa nekom državom.

12. jul – Predsednici Makedonije, Albanije i Bugarske – Boris Trajkovski, Alfred Mojsiu i Georgij Parvanov – potpisali su u Ohridu zajedničku deklaraciju kojom se obavezuju na trilateralnu saradnju u izgradnji regional-

ne infrastrukture saobraćajnog koridora 8.

15. jul – Skupština Crne Gore, bez poslanika opozicije koja bojkotuje rad Skupštine, usvojila Akcioni plan.

17. jul – Zbog nedostatka kvoruma, Skupština Srbije i Crne Gore nije raspravljala o Akcionom planu.

18. jul – Evropska komisija donela odluku (koju je Savet ministara EU-a 21. jula potvrdio) da u septembru počne izradu Studije o izvodljivosti za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Srbijom i Crnom Gorom.

21. jul – Evropska unija odobrila da se mandat evropskim mirovnim snagama u Makedoniji, u okviru misije Konkordija, produži do 15. decembra ove godine.

22. jul – Predstavnici Evropske unije izrazili zabrinutost zbog podela u nekada jedinstvenom reformskom bloku u Srbiji.

24. jul – Evropska komisija produžila suspenziju na uvoz šećera iz Srbije i Crne Gore u Evropsku uniju za još šest meseci.

29. jul – EU i NATO dogovorili zajednički pristup pitanjima bezbednosti i stabilnosti u regionu Zapadnog Balkana.

31. jul – Imenovan Savet za evropske integracije Srbije i Crne Gore, sa predsednikom Svetozarom Marovićem na čelu.

Avgust

4. avgust – EU odobrila Srbiji i Crnoj Gori bespovratnu pomoć u iznosu od 36 miliona evra.

8. avgust – Evropska komisija predložila sklapanje Sporazuma o trgovini tekstilom sa Srbijom i Crnom Gorom.

11. avgust – Savet ministara odobrio učešće vojnika Vojske SCG u međunarodnim mirovnim misijama.

29. avgust – Skupština SCG usvojila Akcioni plan.

OSMEH POSLE RAZMENE IZVINJENJA:
Predsednici SCG i Hrvatske

Septembar

10. septembar – Predsednici SCG i Hrvatske, Svetozar Marović i Stipe Mesić, razmenili u Beogradu izvinjenja za nedela koja su građani dveju zemalja počinili jedni drugima.

12. septembar – Posle posete Krisa Patena Beogradu, potpredsednik Vlade Srbije Čedomir Jovanović najavio dopune Akcionog plana u narednih mesec dana.

17. septembar – Potpredsednik Vlade Srbije Čedomir Jovanović najavio izradu Strategije za pridruživanje Evropskoj uniji do novembra.

18. septembar – Ministar prosvete u Vladi Srbije Gašo Knežević u Berlinu potpisao Bolonjsku deklaraciju o usklađivanju univerzitetskog obrazovanja u Evropi.

(Autor je saradnik Beogradskog centra za evropske integracije)

USKORO STRATEGIJA ZA PRIDRUŽIVANJE EU:
Čedomir Jovanović

Evropa u brojkama

Prednosti jedinstvenog tržišta

Usred domaćih dilema u vezi sa harmonizacijom ekonomskih sistema Srbije i Crne Gore, može da bude poučno pogledati šta je Evropska unija dobila jedinstvenim tržištem.

Jedinstveno tržište bilo je, zaključuje se danas u Briselu, ključ za oslobađanje ekonomskih potencijala članica Evropske unije. Između 1992. i 2002. godine ono je povećalo rast bruto društvenog proizvoda (BDP) Unije za 1,8 odsto. Jedinstveno tržište takođe je doprinelo sledećim rezultatima:

- ukupni efekti po domaćinstvu procenjuju se na 6000 evra u toku iste decenije;
- u istih deset godina otvoreno je 2,5 miliona novih radnih mesta;
- strana ulaganja u zemlje EU-a povećana su, kao i ulaganja iz jedne članice EU-a u druge (u ovom drugom slučaju ulaganja su 2000. godine bila 12 puta veća u odnosu na 1992);
- Evropska unija je postala konkurentnija na svetskom tržištu, pa je udeo izvoza u druge zemlje porastao sa 6,9 odsto u 1992. na 11,2 odsto bruto društvenog proizvoda EU-a 2001. godine;

EU sada pokušava da ojača jedinstveno tržište usluga, koje obezbeđuje čak 70 odsto BDP-a Unije.

Prema: Going for Growth. The Economy of the EU, Directorate General Press and Communication, EU, septembar 2003.

Stanovništvo EU-a raste najviše zahvaljujući useljenicima

Petnaest članica Evropske unije ima ukupno 379 miliona stanovnika. Od Unije kao celine veći su samo Kina (sa jednom milijardom i 283 miliona) i Indija (sa milijardom i 42 miliona), dok Sjedinjene Države imaju 289 miliona stanovnika. U toku prošle godine broj stanovnika u EU-u porastao je za 1.290.000 ljudi, od čega na imigraciju, tj. doseljavanje iz drugih zemalja, otpada tri četvrtine, odnosno skoro milion ljudi.

Recept za dug život: biti žena u Španiji ili muškarac u Švedskoj

Prosečna očekivana dužina života u Evropskoj uniji prošle godine bila je 81,6 godina za žene (u odnosu na 77,2 godine 1980) i 75,5 za muškarce (70,5 u 1980). Po ovim podacima, u Evropskoj uniji se u proseku živi duže za jednu godinu nego u Sjedinjenim Državama. Najduži život predviđa se za žene u Španiji (83,1 godina) a za muškarce u Švedskoj (77,7), dok će i jedan i drugi pol najgore proći u Irskoj (žene 78,5 a muškarci 73 godine).

Stare nacije

Stanovništvo EU-a stari, a udeo ljudi u godinama se povećava. Očekivana dužina života se produžava, a smrtnost se sve više vezuje za staro doba. Udeo starih osoba u ukupnom stanovništvu se povećava. Oni iznad 65 godina čine 16 odsto ukupnog

stanovništva, dok oni ispod 15 godina čine 17 odsto.

Imovinske razlike – što južnije to tužnije

Petina najbogatijih ljudi u Evropskoj uniji ima u proseku 4,6 puta veće prihode od petine najsiromašnijih. Jaz između gornjih i donjih 20 odsto najmanji je u Danskoj i Švedskoj (3,2 puta), a za njima slede Finska, Nemačka, Holandija i Austrija. Najveće razlike u prihodima postoje u članicama EU-a iz južne Evrope (6,4 u Portugalu, 6,2 u Grčkoj, 5,7 u Španiji), kao i u Irskoj i Velikoj Britaniji.

EU	4,6
Austrija	3,7
Belgija	4,2
Danska	3,2
Finska	3,4
Francuska	4,4
Grčka	6,2
Holandija	3,7
Irska	4,9
Italija	4,9
Luksemburg	3,9
Nemačka	3,6
Portugalija	6,4
Španija	5,7
Švedska	3,2
Velika Britanija	5,2

Izvor: The Social Situation in the European Union 2003

Daleko je sunce

Većina građana zemalja koje će sledećeg maja postati članice Evropske unije neće biti živo u trenutku kad njihove zemlje – po optimističkom scenariju – dostignu nivo prihoda sadašnjih 15 članica. Na osnovu rasta društvenog proizvoda poslednjih nekoliko decenija i predviđenog rasta u nekoliko narednih, zemljama koje se sada pridružuju EU-u (uključujući Bugarsku i Rumuniju, koje kvare prosek) biće u proseku potrebno čak 56 godina za dostizanje tog cilja. Ali, dok bi Slovenija i Estonija, pod najboljim pretpostavkama, to mogle da postignu za 31 godinu, Bugarskoj će biti potrebno 63, a Rumuniji 80 godina! Ako se izjalovi optimistička prognoza da će rast bruto društvenog proizvoda novih članica biti u proseku 3,8 odsto godišnje, a onaj EU-a nešto iznad dva odsto? Onda će se na tabeli pojaviti i trocifrene brojke.

Zemlja	prosečni rast 1970-2000	loš scenario rasta (1)	dobar scenario rasta (2)	broj godina za sustizanje EU po scenariju (2)
Bugarska	2,8	2,6	3,8	63
Češka	3,1	2,2	3,7	39
Estonija	4,5	3,5	4,8	31
Letonija	3,0	2,7	4,0	34
Litvanija	2,9	2,2	3,8	53
Mađarska	3,0	2,7	4,0	34
Poljska	2,9	2,4	3,8	59
Rumunija	2,6	2,4	3,8	80
Slovačka	3,2	2,4	4,0	38
Slovenija	3,1	2,1	3,2	31
PROSEČNO	3,0	2,4	3,8	56
Kipar	3,1	2,0	3,4	21
Malta	3,4	2,8	4,1	29

Izvor: Economist Intelligence Unit

Pojmovnik EU i evropskih integracija

Međuvladina konferencija (*Intergovernmental Conference, IGC*) jeste instrument pregovora između vlada zemalja članica EU-a o najvažnijim pitanjima od zajedničkog interesa. Najčešći ishod ovih pregovora su promene u pravnim i institucionalnim strukturama, kao dopuna osnivačkim ugovorima Unije. Rad međuvladine konferencije na pripremi prvog ustava Evropske unije počinje 4. oktobra 2003.

Studija o izvodljivosti (*Feasibility Study*), ređe nazivana i izveštaj o spremnosti (*Feasibility Report*), dokument je Evropske komisije koji ocenjuje mogućnost napretka u odnosima između EU-a i pojedinih zemalja Jugoistočne Evrope u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja. Pozitivan izveštaj otvara put za sklapanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju tih zemalja Evropskoj uniji.

Pakt stabilnosti i rasta (*Stability and Growth Pact*) osnovan je 1997. godine kao međudržavni sporazum kojim se obezbeđuje budžetska disciplina država članica ekonomske i monetarne unije. Pakt predviđa smanjenje budžetske potrošnje i posebne postupke u slučaju pojave prekomernih deficita: ukoliko je javni deficit veći od tri odsto BNP, toj zemlji se uvode sankcije (u vidu beskamatnog depozita) a onda, ukoliko deficit ne bude smanjen ni posle dve godine, sledi novčana kazna.

Lisabonska strategija je opredeljenje za ambicioznu ekonomsku, socijalnu i ekološku obnovu u Evropskoj uniji. U martu 2000. Evropski savet je u Lisabonu postavio strategiju koja bi Evropsku uniju trebalo, do kraja tekuće decenije, da preobrazi u najdinamičniju i najkonkurentniju privredu u svetu. Prema ovoj strategiji, snažnija ekonomija će stvarati nova radna mesta, što će, zajedno sa socijalnom i ekološkom politikom, osigurati održiv razvoj i društvenu uključenost.

Evropa na mreži

Pripremila: **BILJANA DAKIĆ**

Italijansko predsedavanje Savetom Evropske unije zvanično je predstavljeno na sajtu www.ueitalia2003.it/EN/, odnosno www.euitaly2003.it/EN/. Prezentacija donosi pregled italijanskih prioriteta, uključujući i Zapadni Balkan, šestomesečni program rada pod nazivom "Evropa: građani zajedničkog sna" i druge korisne informacije i dokumente, uključujući i interaktivni deo gde možete dati svoje mišljenje ili za isto pitati relevantne eksperte u oblastima politika Evropske unije.

Evropska konvencija, <http://european-convention.eu.int>, predstavlja *Rimsku deklaraciju*, kojom je 18. jula 2003. Nacrt evropskog ustava stavljen na staranje italijanskom predsedništvu, sa nadom da će istorijski *Rimski ustav* biti završen u decembru 2003.

Budućnost EU-a: Rimski Institut za međunarodne odnose (IAI) postavio je prezentaciju "Evropa 2004", www.europa2004.it, kao italijanski doprinos tekućoj debati. Uz mnoštvo podataka o Evropskoj konvenciji i italijanskom predsedavanju, sajt daje uvid u aktivnosti drugih evropskih istraživačkih centara, odlične linkove i bibliografiju relevantnih publikacija.

Obrazovanje, nauka i istraživanje: Italijansko resorno ministarstvo postavilo je sajt "Dobar dan, Evropo!", http://buongiornoeuropa.istruzione.it/index_en.shtml, gde se razmatraju teme u rasponu od evaluacije obrazovnih sadržaja i pokretljivosti studenata kao političkog prioriteta do položaja žena naučnica u Evropskoj istraživačkoj zoni.

Zapadni Balkan: Od italijanskih portala koji u fokusu imaju naš region izdvajamo *Balkansku opservatoriju*, www.osservatorio-balceni.org, Centar za međunarodne studije (*CeSPI*), www.cespi.it, i agenciju ANSA, wwwext.ansa.it/balceni/index.html.

Italija i SCG: Preporučujemo prezentaciju Italijanskog instituta za spolnu trgovinu (*ICI*), pri Ambasadi Republike Italije, www.italitrade.com/countries/europe/srbijaicrnagora/index.htm

Autorka je predstavica Pax Christi Holandija u Srbiji i Crnoj Gori

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI) okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.

info@becei.org, www.becei.org

Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor

Центар за развој Србије
Center for Development of Serbia

Centar za razvoj Srbije (CRS) ima za cilj demokratski, ekonomski i kulturni napredak Srbije. Kroz različite programe Centar promoviše demokratske vrednosti, izgradnju i jačanje institucija demokratskog društva, unapređenje zaštite ljudskih prava i razvoj tržišne privrede i preduzetništva.

crs@eunet.yu, www.razvojsrbije.org.yu

Kontakt: Lazar Marićević,
predsednik Upravnog odbora

Pax Christi Holandija je deo međunarodnog mirovnog pokreta *Pax Christi International*, sa sedištem u Briselu. Zalaže se za dijalog i rešavanje konflikata, ljudska prava i demokratiju. Program u Srbiji i Crnoj Gori usmeren je na podršku projektima civilnog društva i približavanje Evropskoj uniji.

pax.fry@yubc.net, www.paxchristi.nl

Kontakt: Biljana Dakić,
predstavica za Srbiju i Crnu Goru

Mesečnik "Evropski forum" je redovni dodatak nedeljnika "Vreme", a zajedničko je izdanje tri nevladine organizacije:

Beogradskog centra za evropske integracije, Pax Christi Holandija i Centra za razvoj Srbije.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Narodnog fronta 68/I, 11000 Beograd, SR Jugoslavija

Tel/fax: 011-646-025, **e-mail:** info@evropskiforum.net, www.evropskiforum.net

Ovaj broj je objavljen uz finansijsku pomoć Pax Christi Holandija

Oblikovanje i slog: Grafički Centar Vreme, **Štampa:** Rotografika, Subotica